

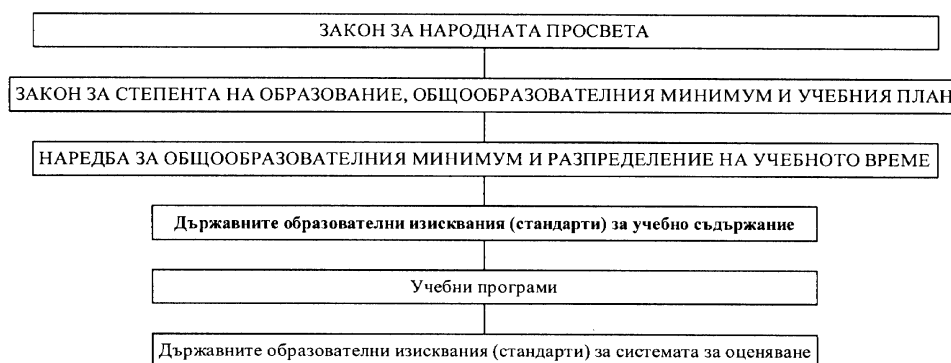
**ДЪРЖАВНИТЕ ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИ
ИЗИСКВАНИЯ ЗА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО
ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ И ВЪПРОСИТЕ,
КОИТО ПОРАЖДАТ**

Ивайло Иванов, Силвия Кънчева, Александър Лакюрски

Държавните общообразователни изисквания (ДОИ) по информационни технологии в системата на средното образование.

Държавните образователни изисквания (стандарти) по информационни технологии (ИТ) са част от държавните образователни изисквания за учебно съдържание. Като такива те определят **знанията, уменията, отношенията** (ценностни ориентации и нагласи), които учениците трябва да имат в резултат на обучението си по предмета ИТ при завършване на средната образователна степен.

Съгласно Закона за народната просвета, образованието, което получават учениците в българските училища се осигурява според ДОИ. (чл. 3, гл. I). В Закона са регламентирани 18 групи ДОИ, като под номер 3 е „учебно съдържание“ (чл. 16, гл. II). С приемането на Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план през юли 1999 година и Наредбата за неговото прилагане през септември 1999 се регламентират условията, от които зависят ДОИ за учебно съдържание.

В Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план се определят осем културно-образователни области. В тях са обособени учебните предмети, чрез които се реализира общообразователната подготовка в българското училище. Една от тези области е Математика, Информатика и Информационни

технологии, в която е включен предметът Информационни технологии. С Наредбата за общообразователния минимум и учебното време се определят мястото на учебния предмет Информационни технологии в образователните степени и учебното време, което е необходимо за неговото изучаване.

Самото обучение по ИТ в българското училище се осъществява на базата на типови учебни програми по предмета. В тях се определят целите, задачите и условията за обучение, както и конкретните теми, по които ще се провежда самото обучение. Последните са в пряка зависимост от заложените в ДООИ по ИТ знания, умения и отношения, които трябва да придобият обучаващите се по предмета. Оценката на тези знания, умения и отношения се регламентира от ДООИ за системата за оценяване, чието разработване предстои. От тук произлиза необходимостта всички, които имат пряко отношение към системата на средното образование (преподаватели, автори на учебници, обучаващите институции) ясно и пълно да разберат точния смисъл и съдържание на ДООИ по отделните предмети, които са вложили техните разработчици. Това е и целта на настоящия материал.

Структура и изисквания към ДООИ за учебно съдържание. Разработката на ДООИ по отделните предмети се възлага на комисии, определени със заповед на МОН. За подпомагане на тяхната работа бяха разработени рамкови изисквания към структурата и съдържанието на ДООИ. Целта на тези изисквания бе да се осигури структурно и терминологично единство между стандартите по отделни предмети. Общите изисквания, с които трябва да се съобразяват комисиите са:

стандартите да включват следните групови умения: езикова грамотност, математическа грамотност, боравене с информация, комуникативни умения, критично мислене и решаване на проблеми, стратегии за учене;

стандартите да отчитат приоритетите за средното образование в България и Европа: въвеждане на гражданско образование, разширяване на чуждоезиковото обучение, информационните и комуникационните технологии;

стандартите да включват теми, понятия и проблеми с интегрален и междудисциплинарен характер;

стандартите да бъдат измерими и постижими за около 80% от учениците;

стандартите да преосмислят определеното от сегашните учебници и учебни програми съдържание.

За средната степен комисиите по различните предмети трябва да определят основни ядра на учебно съдържание, а за всяко ядро – две равнища: *първо* (за общообразователния минимум) и *второ* (за профилираната подготовка).

Фактори, които повлияха съществено при разработката на ДООИ по ИТ. Съгласно Наредбата за общообразователния минимум и учебния план предметът Информационни технологии е включен в общозадължителната подготовка и като такъв се изучава във всяко българско училище с определен **брой часове**: IX клас – 36 и в X клас – 36. Освен това той може да бъде избран като един от основните профилиращи предмети и изучаван от IX до XII клас, а също като трети или четвърти профилиращ предмет – от X до XII клас. За профилираното обучение, съгласно учебния план се отделя до 50% от учебното време, което се разпределя между различните профилиращи предмети.

Развитието на областта и непрекъснатата промяна в нея през последните години оказва съществено влияние върху интересите на обучаемите и необходимите

им знания и умения, които те трябва да притежават за своята пълноценна бъдеща реализация в съвременното общество. Като относително стабилни се очертаха няколко основни сфери на приложение на ИТ в бита и социалната сфера, независимо от бързата промяна на средствата, които се използват в тях. По-важните от тях са компютърна текстообработка, презентация, работа с електронна таблица и база от данни.

За **наличната материално-техническа база** в българските училища трудно би могло да се каже, че отразява постиженията в областта. Малко са училищата, които могат да се похвалят с това. В една основна част от българските училища преобладава техника, която е вече морално остаряла. Това от своя страна наложи съдържателната част на ДОИ по ИТ да бъде формулирана по начин, позволяващ нейното реализиране с различни софтуерни решения както и на компютърни системи от различен клас.

Съдържание на ДОИ по ИТ. ДОИ по ИТ бяха построени в около пет ядра:

1. Решаване на проблеми с ИТ
2. Комуникиране чрез ИТ
3. Контрол и управление на обекти
4. Моделиране
5. Интегриране на дейности и продукти в ИТ.

За всяко от ядрата бяха разработени две равнища, съгласно рамковите изисквания на МОН. Основните акценти в съдържанието им са:

за ядро „*Решаване на проблеми с ИТ*“ – работа с текстообработваща система, графичен редактор, табличен процесор, БД, архивиращи програми с цел решаване на конкретна практическа задача както и спазване от учениците на съпътстващите ги правни, етични и здравни правила;

за ядро „*Комуникиране чрез ИТ*“ – работа с дискови носители на информация и компютърна презентация като средство за представяне и защита на собствени виждания по дадена тема пред публика, използване на световната мрежа Интернет с цел овладяване на нови знания и търсене на информация по определена тема;

за ядро „*Контрол и управление на обекти*“ – работа с компютърната система и нейните ресурси чрез средства на операционната среда, организиране и структуриране на файловата ѝ система, защита на данните в нея;

за ядро „*Моделиране*“ – разглежда се същността и основните принципи на моделирането чрез конкретни примери с помощта на ИТ;

за ядро „*Интегриране на дейности и продукти в ИТ*“ – разглеждат се основните възможности и средства на ИТ за обмен на данни както между различни приложения (текстов редактор, електронна таблица, база данни, графичен редактор) в една операционна среда, така и между различни операционни среди (Windows, Mac, Unix и други).

Обсъждането на ДОИ по ИТ. В периода от 15.12.1999 година до 31.01.2000 година бе проведено национално обсъждане на стандартите. В него се включиха преподаватели от средните и висшите учебни заведения, ИО на МОН. Ясно пролича необходимостта от изясняване в детайли съдържанието на ДОИ по ИТ и практическото им реализиране в образователната система. Малкото направени бележки по съдържателната част на стандартите бяха свързани с формулировката, която е

използвана от авторите. Бе подчертана необходимостта на места тя да бъде конкретизирана с цел по-пълно разграничаване нивото на знанията и уменията в отделните равнища. Дискусионните теми, които основно бяха повдигнати са:

- Какво представляват стандартите и от какво зависят те?
- За колко време са актуални?
- Каква компютърна техника е необходима за покриването им?
- За кого са стандартите?
- Какво зависи от стандартите? Каква е тяхната връзка с учебните програми и учебните помагала?
- ДОО по Информатика и ДОО по ИТ – връзки и зависимости?

Въпроси, които вълнуват преподавателите и поради това е необходимо тяхното детайлно разглеждане и в бъдеще. Част от тях навярно ще бъдат изяснени в дискусиата „Проблеми на образованието по информатика“, която ще се проведе в дните на самата конференция.

Ивайло Иванов, ФМИ, СУ „Св. Кл. Охридски“, София

Силвия Кънчева, НПИМГ, София

Александър Лакюрски, ЦИУУ, СУ „Св. Кл. Охридски“, София